

Södra Kopparetorp 1:2

Örnakullagården

År 1580 fanns två gårdar i Kopparetorp. De beboddes av Jens Olsen och Niels Ibsen. 1622, då Prästrelationerna skrevs bodde en man i Kopparetorp som hette Aage, och traditionen säger att han var kopparslagare. Det kan tänkas att han var svärson till någon av bönderna Jens eller Niels, och då kan det vara sant som en muntlig tradition säger, att gården varit i samma släkt i femhundra år. Tjugo år senare, 1642, blev hans son Frende Aagesen bonde på gården till och med 1652. Frende hade åtminstone två döttrar, Bolla som gifte sig med Lasse Pedersen i Mölleryd och Karna, gift med Niels Eskilsson i Hemmingslycke. Folke Frendesen blev bonde efter fadern Frende och hade gården åtminstone till 1696. Folke var alltså bonde under försvenskningstiden från 1658 och under svensk-danska kriget 1676-79. Säkerligen fick även han sätta sitt bomärke på ett edkrävarbrev våren 1677. Folke var gift med Kierstina Svensdotter och deras son Trued, född 1676 blev sedermera gårdens ägare.

Trued gifte sig med Dorotea Jeppasdotter, född 1680, död 11 juni 1751. En av deras söner hette Folke, född 8/2 1715 och han var skraddare till yrket. Hans hälsa var svag, och den 21/1 1745 hade han varit i Grönhult på brodern Jeppas förlovning, då han på hemvägen föll död av sin häst. Trued avled 1761 och efterträddes som åbo av sonen Jeppa som var född 1717. Han gifte sig med Kirstin Hansdotter från Strönhult som var nio år yngre än honom själv. De fick åtta barn, till vuxen ålder klarade sig endast döttrarna Bengta, född 1747 och Arna 1760. Kirstin avled 1763 när yngsta dottern var endast tre år.

Bengta gifte sig med Håkan Olsson i Svenstorp och Arna endast 17 år med Pehr Svensson i Gammalstorp. Han var född 1757, storsvuxen och grov till växten och var kanske inte den ärligaste tänkbara. 31 aug 1814 häktades han, hustrun Arna och dottern Sissa för innehav av stöldgods värderat till 115 Rd banco. Mycket var silver stulet i Mörrum, Mjällby och Oppmanna. Pehr fick dock böta inte mindre än 337 Rd 30 sk Banco om han inte ville pryglas med 40 par spö. Pehr blev åbo i Södra Kopparetorp 1780. Han dog 1838 och Arna 1855, hela 95 år. Sonen Trued föddes 1788. Sissa föddes 1793 och ett tredje barn, Jon (ej årtal) blev sedermera bonde i Hjårsås.

När Trued blev myndig 1809, 21 år gammal övertog han gården. Han var ganska liten, men grovvuxen och en helt annan karaktär än sin far. 1812-13 genomfördes enskifte och Södra Kopparetorp delades mellan delägarna Trued Pehrsson på nr 1 och Trued Jönsson på nr 2. Enligt arealsammanställningen tillföll nr 1 ca 109 tnl och nr 2 ca 121 tnl. Trots detta fick Trued Pehrsson under fem år ersätta Trued Jönsson för överskott

av åker på sin lott. Ersättningen erlades med råg och korn. 1815 sålde Trued Pehrsson ca 6 tnl av den nordligaste skogsmarken som torpmark till Nils Jacobsson från Arkelstorp för 222 Rd banco. Samma år gifte han sig med nyblivna änkan Karna Massedotter. Hennes make Ola Björnsson hade på våren drunknat i Ivösjön. Karna hade då fyra barn, varav dock bara Jeppa och Masse var i livet. Trued och Karna fick tillsammans sex barn - Ola 1816, Sven 1819, Malena 1821, John 1824, Nils 1828 och Jöns 1832.

Granngården bytte ägare. Trued Jönssons svärson Bengt Persson från Bökestad mölla blev åbo på nr 2 och processade med Trued Pehrsson om dels Brobergs ryttaretorp, som före enskiftet tillhört nr 1, dels den utfartsväg nr 2 på den tiden hade över nr 1. Domen blev att torpet tillhörde Bengt Perssons hemman, och Trued Pehrsson fick stänga vägen i rågången för Bengt. Än idag syns det att stengärdet satt sig något på de ställen där Trued murade igen genomfarterna. Några år senare uppfördes på nr 2 en helt ny gård vid vägen mot Staversvad. Inte någon rest av de gamla husen kan skönjas. Gamla gårdsplatsen låg just väster om Örnakullabackens norra del.

Efter Bengt Persson innehade Nils Jonsson och hustrun Bengta nr 2. Nils var procentare och kallades Rike-Nils. Likväl lånade han i sin tur av andra. Hustrun Bengta fortsatte så gott hon kunde i samma stil när Nils dött år 1900. John Truedsson har antecknat: "Min fordran i Nils Jonssons i Koppare sterbhus har Enkan Bengta redovisat kapitalet och pratadt sig från räntan." 1911 bytte nr 2 ägarsläkt igen.

Någon gång mellan 1815 och 1840 uppförde Trued nuvarande boningshus på nr 1.

Trued dog på sonen Johns tjugofemårsdag, 24/3 1849. Dagen före hade han sålt gården till sönerna Ola och John. Ola föredrog dock att bli skomakare så John löste sedermera ut honom från gården. Dock fick Ola en torpstuga att bo i på gårdens ägor. 1856 blev John instämd till tinget i Fjälkinge för olovlig spritförsäljning tillsammans med ett par som var inhysehjon i en stuga en bit från gården. 1855 hade rätten för ägare av mantalsskrivna hemman att bränna till husbehov tagits bort. John blev dock frikänd från anklagelserna men hjonet Ola fick tjugo dagar på vatten och bröd. Dennes hustru Botilla Eskilsdotter som ju hade sålt brännvinet och erkänt, blev inte straffad!

John gifte sig med Anna Månsdotter från Norra Kopparetorp. De fick sonen Carl William Johnsson 1860. Han kom 1886 "i olycka" med en piga som tjänade i Norregården, gården brukade John ihop med sin egen gård. Anna försökte då först att förgifta pigan genom maten. Pigan hade dock ingen aptit utan gav en sugga maten, och inom någon timme var suggan död. Då beslöt sig Anna helt drastiskt att ordna med det nyfödda barnets död. Detta gjordes den 14 september 1886. Annas brott blev dock snart nog uppdagat, kanske rent av av hennes egen svåger Nils Truedsson Mazér, före detta soldat och nu fjärdingsman, stor och grov liksom sin farfar. Carl fann för gott att fly till Amerika på en namnes papper, och kunde aldrig återvända hem till Sverige. Barnamordet tycks ha skett helt utan Johns vetskap och kanske tyckte han med all rätt att det var en större skam än ett utomäktenskapligt barnbarn. John var också

den som verkligen blev straffad för brottet, med saknaden av sin ende son och vetskapen att han aldrig kunde komma hem igen. Anna dog hösten 1899, 65 år gammal. Hon fick aldrig se något barnbarn förutom det som hon bragte om livet. Carl gifte sig nämligen i Saint Paul, Minnesota med Elna, svenska bördig från Kävlinge. Sommaren 1903 besökte Elna och barnen släkten i såväl Kävlinge som Kopparetorp. De var Johns gäster nästan tre månader. När de återvände till Amerika fick Elna 250 kr och äldsta barnbarnet Anna 100 kr i kontanter av John. Han skickade också med tyg, allt matsilver och "mycket porselain äfven mina fickur och gammal mynt.". Då var John 79 år gammal och han hade sålt djur och lösöre på auktion 1901 samt arrenderat ut gården till en Karl Jonsson. Jonsson klarade dock inte affärerna så efter några år blev istället Olof Persson från Juteboda arrendator. Vid det laget tycks John ha flyttat ur boningshuset till en stuga söder om Örnakullabacken, troligen där brodern Ola hade bott. 1911 skrev John i sin kassabok vid sin födelsedag: "På min 87 års födelsedag, fick jag visa Gabrielsdagen den wördnaden, att sända min hushållerska till Staden att skaffa Sprit, Cognac, en flaska Win, Korf och Kött. 15,00" Två gånger i månaden sände han brev och tidningar till sin son i USA, och han gav gärna drickespengar och dusörer till de som hjälpte honom, bettlare och fattighjon kunde få en liten slant och det var nog inte många bemärkelsedagar han missade. Han dog, uppenbarligen plågad av både åkommor och saknaden av sonen och dennes familj i december 1911. Han har räknat ned sina utgifter för november i kassaboken och gjort kolumner och överskrift för december. Men ingen utgift har han hunnit fylla i innan han avled.

1906 lät John förstora ett porträtt av honom och hustrun vid Norrköpings Atelier till priset 11,63 kr. I Kristianstad köpte han ramlister för 8 kr som sedan Hans Ståde satte samman och försåg med glas för 1,90 kr. John, som ville bli ihågkommen av sina efterträdare uttryckte önskan att porträttet skulle följa gården, och det finns där än idag och det visar inte minsta tillstymmelse till missfärgning av ålder. Det var säkert med stor förtrytelse som omgivningen såg att John hade råd och givmildhet att låta göra porträttet, och denna avundsjuka var uppenbarligen grogrunden för talet om att då det lämnar gården skall densamma brinna ned eller på annat sätt olyckas.

Om man betänker att 21,53 kr var en kvarts drängårslön förstår man bättre folks stora avund och att man på något som helst vis ville ge framtida gårdsfolk ett tjuvnyp. Dagen ägare är dock mäktiga glada och stolta över gårdens fina inventarium.

Bland Johns systers barnbarnsbarn märks Ragnar Holmer, Vånga 21, f. rektorn Thorsten Paulin, f. kapten Sune Pettersson, Barum som också kartlagt släkten väl. Johns halvbror Jeppa Olsson har en sonsonson i Mannestad, Lars Jeppson.

1914 kom Elna Millerburgh till Vånga med en fullmakt från sin make Charles William om att avyttra sterbhuset som också innefattade Vånga 31 till ett värde av 1000 kr. Efter det att gården gått från förälder till barn i nio led såldes nu gården till arrendatorn

Olof Persson. Denne var dock på långt håll släkt med John, så man kan med fog säga att gården gick i samma släkt i över trehundra år. Olof Persson, som under sin tid odlade upp mycken mark på gården sålde densamma till Nils Oskar Svensson och hans hustru Olivia, f Sandberg enligt ett köpekontrakt hösten 1929 för 25000 kr. Oskar tillträdde gården våren 1930. Denne, som var en passionerad snickare byggde upp nya uthus 1939 och 1942, hus som alltjämnt nyttjas i driften, om än invändigt moderniserade. Sonen Odert köpte gården 1954 och 1984 arrenderade dennes son Leif gården som han sedan köpte 1990.

Leif Svenssons senare efterforskningar har påvisat att Olivia Svenssons farfars farmors farfars morfar var - Frende Aagesen. Gården har således inte helt gått ur släkten .

Leif Svensson, S. Kopparetorp 98-09-20

(får kopieras och spridas till intresserade)